

Anmeldelser

Peer Hull Kristensen:

Et grænseløst arbejde. En fantastisk fortælling om danske tillidsvalgte arbejde med at sikre arbejde, indflydelse og fremtid i multinationale datterselskaber.

København, Nyt fra samfundsvidenskaberne 2003, 147 s. ISBN 87 7034 338 1

Heltefortællinger er ikke usædvanlige. Der laves masser af bøger om store ledere, markante kulturpersonligheder og lysende sportsstjerner. Det usædvanlige ved Peer Hull Kristensens (PHK) bog er, at heltene er ukendte mennesker med en beskeden uddannelse bag sig, med en moderat indtægt og en begrænset karriere. Heltene er 10 tillidsrepræsentanter, de fleste med medlemskab af SID.

Det er en fortælling om 10 "fribårne og frejdige" tillidsrepræsentanter i danske datterselskaber tilknyttet udenlandske multinationale koncerner. PHK kalder dem fribårne på grund af deres selvstændighed og uafhængighed. De står uden for hierarkiet i virksomheden og forfølger derfor deres egne synspunkter og prioriteringer. De lader sig heller ikke diktere af den fagforening, de er medlem af, men vil da gerne have den hjælp og støtte, fagforeningen kan give. De er i usædvanlig grad selvstændige danske mænd, og denne selvstændighed er så dyrebar for dem, at de bliver i jobbet som tillidsvalgt, selv om de får tilbudt lederstillinger i virksomheder eller funktionærstillinger i fagforeningen. PHK kalder dem frejdige, fordi de tør tage usædvanlige initiativer, fordi de tør stå ved deres synspunkter, fordi de tør tale alle imod, og fordi de tør gå til koncernens topledelse med deres personlige synspunkter uden om hele hierarkiet.

De 10 tillidsrepræsentanter skal dog ikke ale-

ne beundres på grund af deres usædvanlige personlighed. De skal også beundres for den gavn, de gør for det danske samfund. De er udtryk for den sociale bevægelse på arbejdspladserne, som op igennem 1990'erne har sikret, at lønforskellene ikke er blevet større som følge af ny ledelse, globalisering og ny teknologi. Tværtimod har SID'erne i denne periode halet ind på deres lønefterslæb. Samtidig har tillidsrepræsentanterne gennem deres virke været kraftig medvirkende til, at konkurrenceevne og beskæftigelse har været høj op gennem 1990'erne. 1990'ernes økonomiske succes skal ifølge PHK ikke primært tilskrives Nyrups og Lykketofts succesfulde makroøkonomiske regulering, men derimod de tillidsvalgte bidrag til udvikling af 'de menneskelige ressourcer', etablering af en solidarisk orienteret fleksibilitet og et lokalt velfungerende arbejdsmarked.

De tillidsvalgte har en helt speciel position i de multinationale koncerners datterselskaber. De er i høj grad virksomhedens stabile element. Lederne skiftes ud ganske ofte. Der gennemføres hele tiden nye projekter og der afprøves hele tiden nye koncepter. Tillidsrepræsentantens styrke er, at han kender virksomheden. Han kender folkene. Han ved, hvad der virker og hvad der ikke virker. Han kan få ting til at fungere i praksis, hvilket ledelsen ofte har svært ved. Den tillidsvalgte indtager derfor en central position i virksomhedens ledelse, men uden at være en del af ledeshierarkiet. Han er den fribårne leder i modsætning til den 'rigtige' leder, der er bundet inde i et hierarki og karrieresystem.

Bogen indeholder eksempler på tillidsvalgte, der har en lederrolle i forhold til at få teams til at fungere, og specielt til at få samarbejdet mellem forskellige teams til at fungere. Den forsvundne mellemlider giver tillidsrepræsentanten en ny rolle. Der er også eksempler på tillids-

valgte, der ændrer virksomhedens ressourcesty- ring. Bogen præsenterer eksempler på, at tillids- valgte går direkte til koncernens ledelse og får prioriteringer og styringssystemer ændret.

Det er ikke kun inden for virksomhedens rammer, at tillidsrepræsentanten har en nøgle- rolle. Tillidsrepræsentanterne har også en vigtig rolle at spille i forhold til lokalsamfundet. Le- derne er oftest tilrejsende med en begrænset lo- kal kontakt. De tillidsvalgte har derimod forbind- elser, kender de lokale uddannelsesinstitutio- ner og kan skabe gode aftaler med dem. De ken- der også de lokale politikere og kan skabe net- værksrelationer til andre virksomheder i lokal- området. Der nævnes eksempler på, at tillidsre- præsentanter bevidst medvirker til at højne kompetenceniveauet i lokalområdet ved at 'overuddanne' nogle af medarbejderne i deres virksomhed ud af virksomheden for så til gengæld at kunne ansætte nogle lavt uddanne- de med vanskelige beskæftigelsesforhold. Der peges på, at de tillidsvalgte har mulighed for at blive en central agent i etablering af lokale pro- duktionsnetværk, således at datterselskabet ikke kun bidrager til koncernens udvikling, men også bidrager til lokalområdets udvikling.

Netværk er bogens centrale plusord. På ar- bejdspladsen skal klubberne udvikles til net- værksbaserede teams. Lokalt skal de tillidsvalgte indgå i netværk med lokale institutioner, myn- digheder og organisationer for at udvikle den lokale produktionskapacitet. Fagbevægelsen skal først og fremmest styrke sin rolle som net- værksformidler. Bogen tilslutter sig ikke den al- mindelige rakken fagbevægelsen ned. Fagbe- vægelsen er klart en forudsætning for de 10's heltegerninger. Men fagbevægelsen er slet ikke færdig med at omstille sig til den globale net- værksøkonomi. Der skal i fagbevægelsen gøres meget mere ud af, at tillidsrepræsentanter kan udveksle erfaringer. Ligeledes skal fagbevægel- sen blive meget bedre til at kunne henvise de tillidsvalgte til de rigtige kontakter, så de kan få hjælp, når der indføres nye produktionskoncep- ter, når virksomheden fusionerer med en anden o. s. v. En sådan netværksbaseret fagbevægelse

kan, efter PHK's opfattelse, udgøre en virknings- fuld modvægt mod de 'stakeholder values', som internationale koncerner har været domineret af i de senere år. Han skitserer således, hvordan fagbevægelsen kan komme ud af rollen som of- fer for internationalisering og globalisering og blive en aktiv part i globaliseringen med påvirk- ning af globaliseringens indhold og virkninger.

Fortællingen er usædvanlig, fordi den adskil- ler sig så markant fra de fleste andre fortællin- ger om fagbevægelse og globalisering. Sædvan- ligvis fremstilles fagbevægelse, solidaritet og re- gulering som noget, der står i modsætning til globaliseringen, hvis mest synlige udtryk er de multinationale selskaber. I bogen her tildeles fagbevægelsen en offensiv, aktiv og civiliseren- de rolle i globaliseringen. En rolle som aktive tillidsvalgte allerede er ved at udvikle.

Fortællingen baserer sig på interview, obser- vationer og samvær med 10 fællestillidsrepræ- sentanter i datterselskaber til udenlandsk ejede multinationale selskaber. Der er tilsyneladende ikke tale om 'gennemsnitshistorier', men om succeshistorier. Materialet bruges i høj grad til at udvikle en fortælling, som forfatteren allere- de havde mange brokker til, inden han gen- nemførte undersøgelsen. Der kunne således for- tælles mange andre historier om tillidsvalgte i danske virksomheder, og det materiale, PHK har indsamlet, kunne formentlig også være brugt til en helt anden fortælling. Dette gør dog efter min mening ikke bogen mindre troværdig, for bogens sigte er ikke at tegne det sandfærdige billede af de tillidsvalgtes position og situation i det 21. århundrede. Bogens ærinde er, på bag- grund af erhvervsøkonomisk indsigt, et hjerte, der banker for folkelig deltagelse i netværk, og udvalgte praktiske erfaringer, at fremstille en mulig fremtid for de tillidsvalgte og fagbevægel- sen i en globaliseret økonomi. Og det gøres vir- kelig godt.

Der er dog efter min opfattelse en væsentlig mangel i bogen. Bogen er ikke opmærksom på, at en netværksbaseret fagbevægelse bliver nødt til at basere sig på et normativt fællesskab for at udvikle sig til en social bevægelse, der kan give

den globale økonomis udvikling en retningsbestemt påvirkning. Normer og holdninger, der overskrider det nationale velfærdsprojekt, som ikke længere kan udgøre den eneste ramme for fagbevægelsen. Normer og holdninger om hvad en bæredygtig udvikling indebærer på lokalt plan, i virksomhedens regi og på globalt plan. Uden et sådant normativt fællesskab vil netværket arbejde i alle retninger, og det vil blive opløst i små fraktioner. Fagbevægelsen skal ikke blot udvikle sig fra en hierarkisk grundpille i det danske velfærdssystem til en netværksorganisation i et internationaliseret samfund. For at skabe dynamik i de nye netværk må fagbevægelsen også udvikle sig til en social bevægelse med forestillinger om, hvilken vej der er vejen til et bedre samfund (Og så fik jeg også lige min egen kæphest med).

Anmeldt af **Helge Hvid**, lektor, Institut for Miljø, Teknologi og Samfund, Roskilde Universitetscenter.

e-mail: hh@teksam.ruc.dk

Petra Foubert:

The Legal Protection of the Pregnant Worker in the European Community - Sex Equality, Thoughts of Social and Economic Policy and Comparative Leaps to the United States of America.

Kluwer Law International, Haag 2002, 389 s.
(Studies in employment and social policy 15)
ISBN 90 411 1842 X

Som det normalt er tilfældet med bøger udgivet af Kluwer, er også Petra Fouberts ph.d.-afhandling præget af en fremtoning, der på en og samme tid har et konservativt og lidt stift juridisk layout og er karakteriseret ved høj kvalitet af både omslag, design og layout. Petra Fouberts afhandling, der er resultatet af 4 års arbejde på det Katolske Universitet i Leuven behandler et emne, der har løbende og vedvarende praktisk relevans, nemlig beskyttelsen af gravi-

de arbejdstagere i det Europæiske Fællesskab (EU).

Der er tale om et grundigt stykke arbejde, der har udmøntet sig i et værk på knap 400 sider med et udførligt noteapparat og fyldige henvisninger til anden litteratur inden for området. Konceptet er derfor umiddelbart velegnet som et solidt stykke værktøj både for juridiske teoretikere og praktikere. Som arbejdsretlig praktiker falder man imidlertid straks over to helt grundlæggende forhold, der igennem bogen viser sig at være alvorlige mangler. For den juridiske praktiker melder sig meget hurtigt spørgsmålet om, hvilken målgruppe forfatteren forestiller sig, bogen retter sig imod, ligesom praktikerens også fra starten bringes i tvivl om, hvorvidt værket er et juridisk eller retspolitisk værk.

Det bliver ved gennemlæsning af bogen forholdsvist hurtigt klart, at det valgte emne, som har betydelig praktisk relevans, analyseres af forfatteren på et overvejende teoretisk plan. Udover at planet er teoretisk, forekommer bogen at være skrevet ud fra sociologiske og retspolitiske betragtninger og ikke juridiske betragtninger. Dette har den ulempe at svække værkets værdi væsentligt for praktikere.

Forfatterens sociologiske og retspolitiske tilgang til stoffet er uheldigvis kombineret med en gennemgående tendens til, at forfatteren betjener sig af stereotyper og fremsætter forskellige postulater, der ikke ses at have tilstrækkelig dækning i bogens indhold i øvrigt.

Som et eksempel kan nævnes, at forfatteren i bogen på side 215 udtrykker den opfattelse, at EU-lovgivere og dommere fra EF-domstolen skulle være styret af visse stereotype ideer om, hvorledes opgaver fordeles mellem mænd og kvinder. Dette kritiseres af forfatteren, men læseren efterlades med en uklar fornemmelse af, hvor forfatteren finder dokumentation for udsagnet.

Et større antal ledende domme analyseres ganske vist i afhandlingen (s. 128-210), men analysen svækkes ved, at dommene gennemgås slavisk dom for dom, hvilket på den ene side giver en grundig analyse af hver dom, men på